

Panu Uudenvuodenpäivä 1940

Uudenvuodenpäivä tasan 50 vuotta sitten oli Oululle kovan onnen päivä, kuten jo erilaisissa yhteyksissä on ehditty muistella. Ikäviä muistoja, mutta mihin tosiasioista pääsee! Kuukauden raivonnut sota oli jo silloin vaatinut monta uhria Oulun kodeilta, monta miestä, isää ja poikaa. Mieleen tulee heti monta tuttua miestä.

Fyysisesti sota ei silloin vielä ollut koskettanut Oulua, mutta uudenvuodenpäivänä se tapahtui. Pommittajat yllättivät puolustuskyvyttömän kaupungin. Jokin aika sitten muisteltiin tuota ensimmäistä ilmapommitusta tässäkin leh-

dessä. Haastateltava oli monen meistä tuttava, opetusneuvos Eero Kokko, Mönsä. Sallittaneen minun tässäkin puhutella vain Mönsäksi!

Mönsä, jolla 50 vuotta sitten oli ikää reilut 11 vuotta, asui aivan naapurissani, viereisessä kivitalossa, jota silloin vielä rakennuttajansa mukaan puhuteltiin Hedmanin taloksi (kadunpuoleinen seinä on nyt OASP:n julkisivuna). Sillä ja tällä meidän talolla Puistolalla, Pakkahuoneenkatu 15, oli yhteinen väliseinäkin, juuri se seinä, jonka Puistolalan puoleiseen osaan rysähti. Ja tapahtui kyllä kauheita. En ollut nii-

tä kokemassa, sillä olin juuri yötä myöten matkustanut sairaslomalta takaisin palveluspaikkaani. Mutta perheeni ja kovaonniset naapurit ovat sittemmin kertoneet, mitä ja miten tapahtui.

11-vuotiaan naapurinpojan muistiin asiat ovat tietenkin jääneet sellaisina kuin ne oli kerrottu, yhden kertoessa yhtä, toisen ehkä toista. Vähemmänkin draaattisissa tilanteissa syntyy muunnelmia ja leviää vääriä "tietoja", saati siten rysäkässä, jossa seinät sortuvat ja ihmisiä kuolee.

Myös Puistolalan pommitus vaati kuolonuhria, kuten haastateltava kertoi Oulu-

lehdelle. Pommihökkäykseen yllättäessä ihmiset olivat kotona, jotkut ulkoilemassa, toiset työpaikoillaan — vuodenvaihteen inventaariot! — ja toiset esimerkiksi jumalanpalveluksessa.

Puistolamme 4. kerroksessa asuvasta lehtori Väinö Hanneliuksen perheestä oli kolme kotona pihanpuoleisessa keittiössä, kun ensimmäinen pommi putosi. Kaikki olivat lähteneet juoksemaan eteisen kautta pääportaikkoon. Märta oli ehtinyt ovelle, kun takana jo oli rysähtänyt. Talon muiden asukkaiden tavoin hän oli päässyt pommisuojaan, joka oli suoraan osunnan saaneen talon alla.

Vasta hetken kuluttua sinne oli tullut Väinö Hannelius sanattomana, yltä päältä pölyssä. Hän oli sittemmin kertonut pudonneensa kahden kerroksen läpi ja juusseensa käytävään Lagerbohmian eteiseen talon 2. kerroksessa.

Rouva Lisi Hanneliusta ei ollut kuulunut, jolloin

Märta oli yhdessä äitini vuokralaisen, tohtori Sven Nordbergin kanssa lähtenyt tutkimaan tilannetta. Tällöin he olivat todenneet, että Hanneliuksen asunto oli sortunut eteisen puolivälissä alkaen. Muutaman sekunnin viivytely oli vaatinut Lisi Hanneliuksen hengen.

Hanneliusten alla asunut kaupunginjohtaja Eino J. Leinon kuusihenkinen perhe ja apulainen olivat olleet aterialla, kertoi rouva Elli Leino, kun outo ääni oli silmänräpäyksessä säikyttänyt kaikki hyppäämään viereiseen laitimmaiseen huoneeseen. Samassa pommi oli räjähtänyt keittiössä, niin että ruokasalista ei ollut jäänyt mitään jäljelle, kadunpuoleinen seinäkin oli sortunut. Keittiön portaita Leinot suurinpiirtein vahingoittumina kuitenkin olivat päässeet pommisuojaan.

Wald ja Signe Lagerbohmian kotiapulainen oil löytynyt vasta seuraavana päivänä vahingoittumattoma-

na. Hän oli pihapuolen sortuessa jäänyt loukkuun nelijalkaisen sähkölieden alle ja ehkä siten säästynyt sirpaleilta. Ihmeenä sitä pidettiin.

Puistola siis vahingoittui pahoin, mutta ei tuhoutunut kuin ehkä 7.—8. osaltaan. Haastattelija oli saanut väärän käsityksen ja kirjoitti, että "pommituksessa tuhoutui Puistolalan talo".

Kaikkiaan tässä Oulun ensimmäisessä pommituksessa kuoli neljä ihmistä, kaikki naisia, ja haavoittui vaikeasti kolme ja lievemmin 30, suurin osa naisia ja lapsia.

Sellainen oli sen vuoden ensimmäinen sunnuntai. Oulun lehdet saivat julkaisua pommituksesta uutisen, jossa todettiin ihmisuhrit, mainittiin ylimalkaisesti aieneelliset vahingot ja tiedettiin, että raakalaishökkäykseen oli osallistunut arviolta 17 pommikonetta, joista ainakin yksi oli tuhoutunut.